

УДК 159.9:81.165.6

Чиханцова О. А.,
кандидат психологічних наук

**ЗНАЧЕННЯ
ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ**

**THE MEANING
OF FOREIGN PROFESSIONAL COMMUNICATION
FOR STUDENTS OF NON-LINGUISTIC UNIVERSITIES**

У статті розглядаються поняття та роль іншомовного мовлення і значення іншомовного професійного спілкування студентів вищих навчальних закладів немовних спеціальностей та проблема формування іншомовних навичок у студентів немовних факультетів. Розглядаються чинники, які допомагають студентам оволодіти іноземною мовою в процесі адаптації їх на першому курсі вищого навчального закладу. Вивчаються фактори ефективного оволодіння студентами іноземними мовами у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: іншомовне спілкування, професійне іноземне спілкування, формування навичок, мотивація оволодіння іноземною мовою, формування іншомовного мовлення.

The article deals with the concept and the role of foreign language and importance of foreign language professional communication of university non-linguistic students and the problem of foreign language skill formation of such students. It was discussed the factors that help students to learn a foreign language during their adaptation in the first academic year. It was studied the factors that help to mastering effectively a foreign language at the university.

Determined that correctly chosen profession is also a prerequisite for successful adaptation of junior students to mastering foreign languages in the specialty. Readiness of students to study foreign languages by profession characterized by a system abilities of the individual, namely the ability to self-improvement of foreign language, understanding the customs and cultures of other countries, the ability to communicate with foreign experts, without an interpreter, the ability to continue their studies abroad, the ability to use knowledge of foreign language practice, communicating with foreign colleagues.

Considered the importance of exploring professional vocabulary in the process of adaptation of students in the first year of higher education.

Key words: foreign language communication, professional communication in a foreign language, skill acquisition, motivation for foreign language learning, formation of foreign speaking abilities.

В статье рассматриваются понятие и роль иноязычной речи и значение иноязычного профессионального общения студентов высших учебных заведений неязыковых специальностей и проблема формирования иноязычных навыков у студентов неязыковых факультетов. Рассматриваются факторы, которые помогают студентам овладеть иностранным языком в процессе адаптации их на первом курсе вуза. Изучаются причины эффективного овладения студентами иностранными языками в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: иноязычное общение, профессиональное иностранное общения, формирования навыков, мотивация овладения иностранным языком, формирование иноязычной речи.

Вступ. Актуальність проблеми оволодіння іноземною мовою під час професійної підготовки студентів у ВНЗ зумовлена передусім тим, що володіння іноземною мовою є обов'язковою складовою їхніх знань. Знання мов сприяє зближенню народів та поліпшує шанси молодих спеціалістів на досягнення успіху в

їхній професійній діяльності. В Україні якість підготовки майбутнього молодого спеціаліста пов'язана з необхідністю оволодіння іноземними мовами, що сприятиме мобільності українських студентів у міжнародному просторі.

Метою навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах є оволодіння нею як засобом комунікації, так і набуття професійно спрямованої іншомовної компетентності для успішної подальшої професіоналізації.

У загальній стратегії навчання іноземних мов на немовному факультеті вищого навчального закладу передбачена вимога щодо розвитку іншомовного спілкування в професійній сфері. Сучасна європейська мовна політика орієнтує громадян Європи на багатомовність. Без цього успішна інтеграція в сучасному світі просто неможлива. Вивчення в навчальних закладах більш ніж однієї іноземної мови, безумовно, знаходиться також і в інтересах загальної національної політики України. Уже сьогодні студентам пропонується вивчення однієї основної іноземної мови, а також другої мови на вибір. Це свідчить про те, що знання майбутніми фахівцями декількох мов є надійною інвестицією в умовах ринкової економіки.

Проблема формування іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей є традиційною для психолого-педагогічних досліджень. Для більшості студентів немовних спеціальностей ділове спілкування іноземною мовою є проблемним і не дає бажаних результатів. Ще декілька років тому на заняттях з іноземної мови на немовних спеціальностях було вивчення загальнонаукової літератури. Однак з розвитком потреб суспільства змінювались акценти вивчення іноземних мов у вищому навчальному закладі, і важливою потребою стало формування іншомовної комунікативної компетентності.

Проблема розвитку іншомовного спілкування в процесі вивчення іноземної мови розглядалася в багатьох дослідженнях [2; 4; 6; 8; 13].

Проте наявні дослідження характеризуються неоднозначністю підходів до розуміння та розв'язання цієї проблеми. Останнім часом проблема поліпшення іншомовної підготовки фахівців різного професійного спрямування набула особливої актуальності й стала предметом багатьох досліджень: зокрема, психологічні аспекти формування комунікативної компетентності вивчалися О. Бодальовим, С. Зонтовою та ін.

Ми поділяємо підходи дослідників, у яких висвітлено особливості спілкування іноземними мовами за фахом [3; 5; 11], а оволодіння іноземними мовами за фахом вважається вагомою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку.

Разом з тим досі залишається недостатньо висвітленим і обґрунтованим поняття «іншомовного спілкування за фахом», незважаючи на досить часте звернення до нього в психологічній літературі, недостатньо уваги також приділено дослідженням умов становлення цього феномена.

Аналіз останніх досліджень [1; 2; 10; 12; 14] дозволив визначити нам іншомовне мовлення як інтегративне особистісно-професійне утворення, яке реалізується у психологічній та технічно-операційній готовності особистості до виконання успішної, продуктивної та ефективної професійної діяльності з використанням засобів іноземної мови або в умовах іншомовної культури та забезпечує можливість ефективної взаємодії з навколишнім середовищем. Мовленнєва компетенція особистості реалізується у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, усвідомлення, відтворення (усне чи письмове).

У сучасних психологічних дослідженнях іншомовне професійне спілкування розглядається як знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації [11]

Мета статті. Метою, яку ми ставимо в цій статті, є дослідження значення іншомовного мовлення за фахом для студентів у процесі оволодіння спеціальністю.

Об'єктом дослідження є чинники вивчення іноземної мови у студентів немовних спеціальностей та формування іншомовної компетентності.

Ми вважаємо, що важливим структурним компонентом професійної компетентності є іншомовне мовлення, що є якісною характеристикою особистості фахівця та охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід здійснення професійної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування. Але, на жаль, поки що у вищому немовному навчальному закладі навчання іноземної мови студентів здійснюється фактично окремо від формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

На основі здійсненого теоретичного аналізу проблеми можна стверджувати, що професійне спілкування між студентами іноземними мовами виступає передусім як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із завданнями гіпотетичних ситуацій іншомовного спілкування. У вивченні іноземної мови відтворюється зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, завдання формування у студента вищого немовного навчального закладу такої професійної компетентності, в структуру якої було б органічно інтегровано іншомовну компоненту, залишається нерозв'язаним.

Отже, іншомовне мовлення — це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості.

Навчання іноземної мови майбутніх фахівців повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах

професійного та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Тому іншомовне мовлення слід розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях: у широкому — воно складається із мовної, мовленнєвої, соціокультурної, соціолінгвістичної, дискурсивної та стратегічної компетенції; у вузькому — як практичне опанування учнями мовленнєвими вміннями на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі в типових ситуаціях.

Ефективність формування іншомовного мовлення обумовлена рядом психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення студентів у процес обговорення конкретних ситуацій з їх фахової діяльності.

На формування психологічної готовності старшокласників до спілкування іноземною мовою впливають як умови навчання, так і індивідуально-психологічні, вікові особливості учнів. Ми поділяємо думку С. Бучацької про те, що варто створювати такі умови, за яких учень був би суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем; коли навчання сповнюється особистісного, професійно спрямованого змісту, а навчальні завдання включають різноманітні аспекти його майбутньої фахової діяльності та стають певним підготовчим етапом трудової діяльності [3].

На нашу думку, термін «оволодіння іноземною мовою» визначає здатність особистості адекватно формувати той чи той зміст засобами мови, а «вивчення» чи «засвоєння» — як будь-яку форму активності суб'єкта з оволодіння іноземною мовою як засобом і способом вираження думки.

Враховуючи важливість якостей, що сприяють успішному оволодінню іноземною мовою, на навчальних заняттях при вивченні певного лексичного матеріалу слід навчити студентів способів самостійної роботи по оволодінню іншими лексичними елементами, діяти продумано, послідовно, системно, формувати самостійність у роботі над мовою, формувати позитивний «Я-образ», упевненість у своїх силах, розвивати професійну компетентність, сприяти особистісному розвитку, підтримувати прагнення до активної спільної роботи студентів тощо. Значна роль у вирішенні цих завдань належить викладачеві.

Важливе значення у вивченні іноземної мови має усвідомлення загальнолюдських цінностей, що сприяє поглибленню уявлень про актуальні проблеми соціально-політичного життя, отримання інформації про пам'ятки історії та твори мистецтва. Вивчаючи мову іншої країни, учні порівнюють отриману інформацію з життям рідної країни, що сприяє діалогу культур. Також процес вивчення іноземної мови є важливим засобом підготовки старшокласників до практичної діяльності, оскільки практичні завдання є основою підготовки до будь-якого виду професійної діяльності, де комунікативний аспект має велике значення як у процесі праці, так і у процесі особистісного зростання.

Виходячи з викладеного, сформувати належний рівень готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами в подальшій професійній підготовці можна лише у діяльності та з урахуванням особливостей розвитку особистості. Оволодіння іноземною мовою — це активна форма володіння умінням використовувати іноземну мову під час спілкування.

Вивчення іноземної мови є важким процесом, що вимагає терпіння, великої концентрації та впевненості в успішності його завершення. Тому щоб домогтися результатів у вивченні іноземної мови, необхідна відповідна мотивація, адже без неї бажання зникає дуже швидко і процес вивчення мови втрачає ефективність. Тобто необхідне чітке розуміння того, для чого це потрібно та які нові можливості можуть відкритися завдяки знанням іноземних мов.

Психологічні проблеми, що є у системі вищої освіти, різноманітні. Це й адаптація до навчання в нових умовах, і налагодження міжособистісних стосунків, і формування психологічної готовності до майбутньої професії, і безліч особистісних проблем тощо. Ігнорування чи поверхнєве вирішення цих проблем негативно позначається як на ефективності навчально-виховного процесу в цілому, так і на якості оволодіння кожним студентом іноземних мов за фахом зокрема.

Під час навчання у вищих навчальних закладах здійснюються професійна ідентифікація і професійна адаптація майбутнього спеціаліста, що є найважливішим аспектом для розвитку особистості фахівця у будь-якій сфері діяльності. В результаті чого вивчення іноземної мови набуває особистісного смислу в залежності від того, якою діяльністю інтегровані мовні знання, що отримуються [9; 10].

Завданням нашого дослідження був аналіз основних психологічних чинників, які необхідно враховувати в процесі навчання іноземних мов з метою подальшого формування у студентів першого курсу високого рівня іншомовної комунікативної компетенції.

Виклад методики і результатів дослідження. Дослідження здійснювалось на основі розроблених нами анкет, спрямованих на вивчення готовності особистості до спілкування іноземними мовами у майбутньому, зокрема в професійній діяльності, виявлення ставлення першокурсників до вивчення іноземної мови у ВНЗ та мотивації студентів до спілкування іноземними мовами за фахом.

В опитуванні взяли участь 85 студентів перших курсів немовних спеціальностей Університету «Україна» (облік та аудит, психологія, фізична реабілітація, соціальна робота, журналістика, видавнича справа та редагування, комп'ютерні технології та мережі, дизайн, технологія харчування).

Результати нашого дослідження свідчать про те, що знання іноземної мови у студентів немовних спеціальностей у вищому

навчальному закладі набагато гірші, ніж у студентів, які вивчають іноземні мови як фахові. Для студентів немовних спеціальностей характерна низька культура мови, невміння чітко, грамотно формулювати свої думки, працювати з науковою літературою. Тобто навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей проходить набагато складніше, а його результати менш помітні, ніж результати студентів філологічних факультетів.

Разом з тим більшість студентів визнають необхідність володіння мовою, мова їм цікава, але процес її вивчення пов'язаний з певними труднощами, які в подальшому не дають можливості розвиватися мовним умінням і навичкам, не пробуджують у них бажання вивчати іноземну мову.

Результати проведеного нами опитування свідчать, що 80,2% випускників шкіл планують продовжити навчання у ВНЗ з урахуванням подальшого оволодіння іноземними мовами за фахом. На жаль, майже кожен другий випускник старшої школи не має достатніх знань про свої професійні нахили, що, в свою чергу, призводить до несформованості адекватного професійного самовизначення. А це, відповідно, призводить до нерозуміння важливості оволодіння певними навчальними дисциплінами, зокрема й іноземними мовами.

За результатами нашого дослідження ми бачимо, що більшість студентів позитивно ставляться до вивчення іноземної мови, оскільки вони визначилися з майбутньою професією та розуміють роль іншомовного мовлення для оволодіння фахом. Студенти немовних спеціальностей вважають, що на їхньому факультеті недостатня кількість годин з іноземної мови в навчальному плані. Також, на думку першокурсників, у них різний рівень володіння іноземними мовами, оскільки групи у ВНЗ формуються за спеціальністю, а не за рівнем знань з іноземної мови, а це, в свою чергу, знижує інтерес до оволодіння іноземними мовами у ВНЗ.

Отже, основними об'єктивними труднощами можна назвати: недостатньо свідомий й адекватний вибір професії, недостатній рівень сформованості навичок комунікативної компетенції ще

в школі, відсутність у студентів реального іншомовного оточення, недостатню кількість годин у програмі немовних спеціальностей тощо.

Важливим фактором впливу на думку старшокласників щодо вибору майбутньої професії є поради батьків. Половину опитаних старшокласників саме батьки зорієнтували на ті дисципліни, які важливі для вступу у ВНЗ або корисні для майбутньої професії.

Щодо причин відсутності інтересу до занять з іноземної мови у студентів ВНЗ немовних спеціальностей, то вони передусім обумовлені тим, що студенти-першокурсники мають різну базу підготовку з іноземної мови. Тому студенти з достатньою підготовкою після школи, не відчуваючи труднощів у засвоєнні матеріалу, втрачають інтерес до предмета, а студенти, які слабо засвоїли базовий шкільний курс, відчуваючи значні труднощі в подоланні відставання, теж втрачають зацікавленість. Вони зневірюються у своїх здібностях, очікують невдач, відчувають «скутість», страх помилок, не здатні подолати різні психологічні бар'єри тощо.

Результати нашого опитування студентів-першокурсників свідчать, що у 59,4% із них сильно виражене бажання вивчати іноземні мови, у 34,4% — середньо виражене і слабо виражене лише у 6,2% студентів. Для з'ясування задоволеності студентів першого курсу рівнем знань з іноземної мови їм було запропоновано оцінити свій рівень володіння іноземними мовами. В результаті 46,6% опитуваних свій рівень володіння іноземними мовами оцінюють як середній, 25,3% — вище середнього, 20,5% — нижче середнього і тільки 7,6% — як високий.

Загалом студенти відзначають покращення своїх знань з іноземної мови за фахом під час навчання у ВНЗ, оскільки зі вступом у ВНЗ вони пов'язують зміну свого ставлення до оволодіння іноземними мовами за фахом. Значна частина студентів-першокурсників немовних спеціальностей (28,7%) вважають, що саме недостатня кількість годин з предмета «Іноземна мова» є основ-

ною причиною, яка заважає їм повною мірою оволодівати іноземними мовами. Другою за значущістю причиною (26,2%) є їхня завантаженість з фахових предметів, що не дозволяє приділяти достатньої уваги вивченню іноземних мов. Для 19,5% першокурсників недостатнім для продовження вивчення іноземних мов за фахом у ВНЗ є рівень знань з іноземної мови, отриманий у школі, а 14,4% опитаних студентів відмітили, що у них недостатня мотивація щодо вивчення іноземних мов за фахом, оскільки вони не пов'язують знання з іноземної мови з майбутнім фахом.

Щодо побажань самих студентів молодших курсів стосовно змін у ВНЗ в процесі оволодіння іноземними мовами, то вони вказали на такі чинники: «частіше організовувати зустрічі з носіями мови» (34,25%); «систематизація підручників» (29,30%); «використання автентичної іноземної літератури на заняттях з іноземної мови» (21,1%); «покращити методи подання матеріалу на заняттях з іноземної мови» (15,15%).

За результатами отриманих відповідей ми виділили три групи серед першокурсників, що характеризуються різним ставленням до вивчення іноземної мови у ВНЗ. Порівнявши їх, ми отримали такі дані: у 67,5% студентів підвищився інтерес до освоєння професії після вступу до університету, вони також розуміють роль іноземної мови для оволодіння фахом; 13,2% студентів негативно ставляться до оволодіння іноземними мовами; у 19,3% нейтральне ставлення до вивчення іноземної мови. Також, на думку студентів, у них різний рівень володіння іноземними мовами пов'язаний з тим, що групи в університеті формуються за спеціальністю, а не за рівнем знань з іноземної мови, а це, в свою чергу, знижує інтерес до оволодіння іноземними мовами.

Найбільш ефективними та цікавими, на думку студентів молодших курсів, завданнями, як зазначили 83,92% студентів, є творчі завдання та такі, що пов'язані з життєвим досвідом, а також групові форми роботи з виконання спонтанних, імпровізованих завдань, що сприяють кращому запам'ятовуванню, з використанням наочних засобів, особливо заняття в ігровій формі.

Аналіз результатів анкетування та бесід зі студентами молодших курсів дали змогу виявити специфіку процесу оволодіння іноземної мови та встановити необхідність у підвищенні мотиваційного компоненту, особливо пізнавальних ресурсів студентів. При цьому студенти висловлюють бажання щодо створення реальних ситуацій, наближених до життя, що сприяє також виникненню почуттів, переживань, різних асоціацій.

Виявлені в ході дослідження психологічні особливості прояву мотивації навчання в юнацькому віці свідчать про необхідність цілеспрямованої роботи з підвищення її рівня у студентів перших курсів.

Розробляючи технологію формування готовності студентів до іншомовного спілкування, ми прагнули дотримуватися ряду вимог, виконання яких стимулювало б у студентів потребу в іншомовному спілкуванні: довірливість у спілкуванні, розкутість у комунікативних діях, вміння слухати співрозмовника, взаємопідчуття та взаємопідтримку в комунікативних ситуаціях, реальний психологічний контакт, що забезпечує на занятті атмосферу довіри, емоційного благополуччя, впевненості у власних можливостях та здібностях.

З метою прискорення розвитку мовленнєвих здібностей студентів слід вводити різні ситуації, пов'язані з їхньою життєдіяльністю, особливо професійно спрямовані: призначити чи скасувати зустріч, уточнити час ділової зустрічі, погодитися з чимось, висловити незгоду з певним твердженням, прийняти чи відхилити пропозицію.

Під час організації іншомовного спілкування ми акцентували увагу на системі підготовлених завдань, яка поєднує в собі різні види іншомовної комунікативної діяльності та повинна бути морально вмотивованою комунікативною діяльністю та осмисленою і прийнятою її учасниками. Оскільки процес становлення майбутніх спеціалістів суто індивідуальний, то всі зміни, як і досвід іншомовного спілкування, опосередковуються самоставленням, комплексними уявленнями про себе, адже на успішність оволодіння іноземними мовами, окрім морально-психологічного клімату на заняттях та міжособистісних взаєностосунків, впливає рівень сформованості когнітивної, поведінкової, самооціночної складових самосвідомості.

Як свідчать результати дослідження, результатом надання допомоги у вирішенні психологічних проблем студентів першого курсу університету є зміна їх «Я-концепції». Ми визначили три необхідні умови особистісних змін у процесі психологічного консультування людини: 1) самооцінка самовиховання; 2) міжособистісні відносини в навчальному колективі; 3) емпатія.

Головна мета розвитку «Я-концепції» полягає в переході від зовнішніх умов, що сприяють підвищенню самооцінки, до внутрішніх, які регулюють розвиток позитивного самосприйняття. Студенти мають розвивати в собі навички самосхвалення, бо з більшою кількістю позитивних висловлювань в адресу своїх реальних успіхів формуватиметься сильніша та позитивніша «Я-концепція».

Ознайомлення з професійною лексикою є важливим чинником у процесі адаптації студентів-першокурсників. Зазвичай студент намагається обрати таку професію, яка дозволить йому з часом застосувати, реалізувати набуті знання як професійні, так і іншомовні здібності, відповідатиме його інтересам, психологічним особливостям. Правильно обрана професія також є неодмінною умовою успішної адаптації студентів молодших курсів до оволодіння іноземними мовами за фахом. Адже, якщо вибір професії невдалий, тобто не відповідає ні здібностям, ні нахилам особистості, вивчення іноземної мови у ВНЗ не буде успішним.

Висновки

Рівень знань іноземної мови особистості потрібно розглядати як важливий показник успішності діяльності сучасного фахівця, як результат його навчання у ВНЗ.

Готовність студентів до вивчення іноземної мови за фахом, на нашу думку, характеризується системою здібностей особистості, а саме: здатність до самовдосконалення володіння іноземною мовою, розуміння звичаїв та культур інших країн, здатність спілкування з іноземними спеціалістами особисто, без перекладача, бажання продовжувати навчання за кордоном, уміння використовувати знання іноземної мови на практиці, спілкуючись з іноземними колегами.

Вивчення іноземної мови відіграє велике значення для професійного спілкування у вищому немовному закладі та впливає на підготовку студентів до ефективної комунікації у їхньому професійному середовищі. Тому одним із головних завдань вищого навчального закладу має бути надання допомоги першокурсникам як у професійній адаптації, так і у вивченні іноземної мови за фахом.

Формування особистості студента успішно здійснюється в тому разі, якщо воно ґрунтується на інтересах, нахилах та здібностях молодого людини до певної професії. Якщо учень (випускник школи) ще до вступу у ВНЗ свідомо прийняв рішення про вибір ним професії, усвідомив її значення, її позитивні та негативні сторони, вимоги, які вона висуває, то навчання у ВНЗ буде цілеспрямованим і продуктивним, тобто адаптація здійснюватиметься без особливих проблем.

Розглядаючи мотивацію як важливий компонент процесу оволодіння іншомовним спілкуванням, слід пам'ятати, що вона відноситься до суб'єктивних якостей особистості, визначається її особистими спонуканнями, пристрастями і потребами, тому викладач повинен вплинути на неї лише опосередковано, створюючи передумови, на основі яких у студентів-першокурсників виникає особиста зацікавленість у роботі. І якщо сприятливі умови створено, то до вивчення іноземної мови студентів спонукатиме не так потреба знати мову, як задоволення від процесу її вивчення.

Список літератури:

1. *Bodalev A. A.* (1998). Ob odarennosti cheloveka kak sub'ekta obsche-niya. *Mir psihologi*, С. 272–275.
2. *Борецька Г. Є.* (2010). Сучасні технології формування англomовної компетенції в говорінні в учнів основної і старшої школи. *Іноземні мови*, (2), С. 23–26.
3. *Бучацька С. М.* (2005). Психологічні особливості підготовки студентів з іноземної мови: зб. наук. праць № 33. Ч. II. — Хмельницький: Вид-во Національної академії ДСПУ, С. 139–142.

4. Гапоненко Л. П. (2002). Педагогічні умови формування готовності студентів до іншомовного спілкування. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. — Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка. Випуск 45. (1), С. 77–79.

5. Гринчишин О. М. (2003). Комунікативна спрямованість навчання іноземної мови майбутніх фахівців міжнародних відносин: матеріали наук.-практ. конф. (1), Хмельницький: ТУП, С. 121–126.

6. Завірюха А. В. (2007). Психологічні проблеми спілкування іноземною мовою у студентів немовних навчальних закладів. *Проблеми загальн. та пед. психології*, (9), С. 356–360.

7. Зонтова С. Є. (2005) Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики. Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. праць. — Ялта: РВВ КГУ, С. 89–93.

8. Колода С. О. (2011). Шляхи формування комунікативної компетенції іноземною мовою із застосуванням мережевих технологій. Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць. — Слов'янськ: СДПУ, С. 174–182.

9. Kossov B., Biryukov S., Valeeva I., Shuranova I. (1999). Psihologicheskaya podgotovka spetsialista. Vyisshее obrazovanie v Rossii, S 71–75.

10. Milrud R. P. (2007). Metodika prepodavaniya angliyskogo yazyka. English Teaching Methodology: ucheb. posob. dlya vuzov. — М.: Drofa.

11. Онуфрієва І. Л. (2010). Психологічний аспект навчання іншомовного мовлення дорослих. Проблеми сучасної психології, (7), S. 496–507.

12. Glezerman T., Balkonski V. (2002) Language, thought and the brain: Cognition and language / Series Editor: R.W. Rieber. — New York: Kluwer Academic Publishers.

13. Larsen-Freeman D. (2008) Teaching and Principles in Language Teaching. 2-nd ed. / Russel N. Campell, William E. Rutherford. — Oxford: Oxford University Press.

14. Shamne A. V. (2013) The conceptual model of psychosocial development in the period of adolescence // Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology. Vol. 3.

Отримано 30.03.2015 р.